

जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पातून घरगुती (पिण्याचे पाणी)/औद्योगिक प्रयोजनासाठीच्या बिगर सिंचन पाणी आरक्षणाच्या प्रस्तावास मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

मंत्रालय, मुंबई ४०००३२

शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण २०१३/(८३४ /१३)/सि.व्य(धो)

तारीख: : २०/२/२०१४

वाचा

- १) जलसंपदा विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण १००१/ (१५४/०१/) सिंव्य(धोरण) दिनांक २१ जानेवारी २००३.
- २) महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण अधिनियम, २००५ यात सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम दि.२२ एप्रिल, २०११.

प्रस्तावना -

१.० शासनाच्या पूर्वीच्या धोरणानुसार, पिण्याच्या पाण्यासहित सर्व प्रकारच्या बिगरसिंचन प्रयोजनासाठी उदा. उद्योग, औष्णिक विद्युत प्रकल्प, अन्य सिंचनेतर संस्था इ., यांना पाणीआरक्षण द्यावयाचे जे प्रस्ताव जलसंपदा विभागाकडे प्राप्त होतात, त्यातील पाण्याचे आरक्षण हे जलसंपदा विभागाच्या प्रकल्पांच्या जलाशयातील उपलब्ध पाणीसाठ्याच्या १५ टक्क्यांपेक्षा कमी असल्यास, त्यास संबंधित मुख्य अभियंता तसेच हे प्रमाण १५ टक्के किंवा १५ ते २५ टक्के असे असल्यास, त्यास मंत्रालयीन आंतर विभागीय सचिवस्तरीय समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती. त्याचप्रमाणे हे प्रमाण २५ टक्के किंवा २५ टक्क्यांपेक्षा जास्त असल्यास, त्यास मा. मंत्रीमंडळाची उपसमिती असलेल्या, मा. मंत्री, जलसंपदा (कृषोपाम वगळून) यांच्या अध्यक्षतेखालील मा. मंत्री उच्चाधिकार समितीकडून मान्यता देण्यात येत होती.

२.० महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण (सुधारणा व पुढे चालू ठेवणे) अधिनियम, २०११ यातील कलम ५ मधील १६(क) नुसार जलसंपत्ती प्रकल्पांमधील पाण्याचे क्षेत्रीय वाटप राज्य मंत्रीमंडळाकडून केले जाईल अशी तरतूद करण्यात आली आहे. तसेच वाटप केलेल्या पाण्यावर अवलंबून राहणे कमी करण्यासाठी तसेच पुनर्प्रक्रियेस व पुनर्वापरास चालना देण्यासाठी, औद्योगिक संस्थांनी केलेल्या मुळ पाणी मागणीमध्ये २० टक्के पाणी कपात करून व त्याअनुषंगाने सिंचन क्षेत्रात कपात करून दि. १५/१/२०१४ रोजी झालेल्या मा. मंत्रीमंडळाच्या बैठकीत शासनाने आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय-

३.० खालील तक्त्यातील रकाना क्र.२ मध्ये नमूद संस्थांना त्यांचे नावासमोर रकाना क्र.५ मध्ये नमूद पाणी आरक्षणास, परिच्छेद ४.० मधील अटीच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाची मागणी करणाऱ्या संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (घरगुती/ औद्योगिक)	जलाशय/ कालवा/ नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च (रु.लक्ष)
१	२	३	४	५	६
१	मौजे चांगेफळ ग्रामीण पाणी पुरवठा योजना ता.सिंदखेडराजा, जि.बुलढाणा	घरगुती	विद्रुपा ल.पा.योजना	०.४१५३	९१
२	पार्डी टाकमोर ग्रामीण पाणी पुरवठा योजना ता. वाशिम, जि.वाशिम	घरगुती	जनुनासोनवळ (संग्राहक) ल.पा.योजना	०.१७	०
३	उदगीर शहर पाणी पुरवठा योजना ता.उदगीर, जि.लातूर	घरगुती	देवर्जन मध्यम प्रकल्प	१.५६६	३१६
४	धुळदेव व अलगुडेवाडी प्रादेशिक नळ पाणी पुरवठा योजना ता. फलटण जि. सातारा	घरगुती	नीरा उजवा कालवा किमी ५३ जवळ	०.३४९७	२९.८४
५	कोटेश्वरवाडी पाणी पुरवठा योजना कोटेश्वरवाडी (देहू रोड कॅन्टॉनमेंट) ता. मावळ, जि. पुणे	घरगुती	वडीवळे म.प्र/ इंद्रायणी नदीतून	०.२५०	५०
६	टाकळघाट पाणी पुरवठा योजना ता.हिंणगा, जि.नागपूर	घरगुती	नान्ही ल.पा.प्रकल्प	०.४०	८६
७	ग्रुप ग्रामपंचायत खरड, नेवाळी व खोणी-वडवळी बु. ता. अंबरनाथ, जि. ठाणे	घरगुती	कुशवली ल.पा.योजना	७.४६९	३१८
८	बारामती अँग्रो प्रा.लि. पिंपळी मौजे काटेवाडी व कन्हेरी ता.बारामती, जि.पुणे	घरगुती/ औद्योगिक	निरा डावा कालवा सा.क्र.९७/०३०	०.००४३२ ०.००३४५६ ०.००७७७६	०.९९
९	बारामती अँग्रो लि. मौ.गुळुंचे ता.पुरंदर, जि.पुणे	घरगुती/ औद्योगिक	निरा नदीवरील पिंप्रा को.प.बंधारा	०.००६ ०.००२८८ ०.००८८८	१.६६५
१०	सिमेक्स प्रोव्हेंक जेनेस्टिक इंडिया प्रा.लि. मौजे थोपटेवाडी ता. पुरंदर जि.पुणे.	घरगुती/ औद्योगिक	निरा नदीवरील पिंप्रा को.प.बंधारा	०.००१०८ ०.०२०१६ ०.०२१२४	३.९८४
११	गोविंद मिल्क अँड मिल्क प्रोडक्टस् प्रा.लि. कोळकी, ता.फलटण, जि.सातारा	औद्योगिक	वीर जलाशय (नीरा उजवा कालवा कि.मी. ५०/७००)	०.१२६१६	१०.७७

अ.क्र.	पाणी आरक्षणाची मागणी करणाऱ्या संस्थेचे नांव	पाणी वापराचा प्रकार (घरगुती/ औद्योगिक)	जलाशय/ कालवा/ नदीचे नांव	मंजूर केलेले पाणी आरक्षण (दलघमी)	सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च (रु.लक्ष)
१२	वैश्विक फुडस प्रा लि.विंग ता.खंडाळा जि.सातारा.	घरगुती/ औद्योगिक	वीर जलाशयातुन	०.००१५९ ०.०६४२४ ०.०६५८३	५.६३
१३	गोदरेज ॲन्ड बायस् मॅन्युफॅक्चरिंग लि. शिरवळ, ता. खंडाळा जि. सातारा	घरगुती/ औद्योगिक	वीर जलाशयातुन	०.०१८२ ०.०७२९६ ०.०९११६	७.७७
१४	गोदरेज ॲन्ड बायस् मॅन्युफॅक्चरिंग लि. लॉकीम मोटार ग्रुप शिंदेवाडी ता. खंडाळा जि. सातारा शिरवळ, ता. खंडाळा जि. सातारा	औद्योगिक	वीर जलाशयातुन	०.०२२४८	१.९२
१५	विठ्ठल डिस्टीलरीज लि.आवार पिंपरी ता.परंडा, जि.उस्मानाबाद.	औद्योगिक	सीना कोळेगाव प्रकल्प	०.०८५६	०
१६	प्रभात डेअरी प्रा.लि.रांजणखोल ता.राहता, जि.अहमदनगर	औद्योगिक	प्रवरा डाव्या कालवा सा.क्र.२८/३००	०.२९६	२२.४०
१७	सुंदरराव सोळुंके, टेक्सटाईल पार्क (माजलगाव) चाटगाव ता.धारुर, जि.बीड	औद्योगिक	कुंडलिका मध्यम प्रकल्प	१.६०	१३०.०५

४.०उपरोक्त नमूद प्रस्तावांना खालील अटींच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात आली आहे.

१. संस्थेने सिंचन कपातीपोटी, सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च रु. १ लक्ष प्रति हेक्टर प्रमाणे (Base Year २००९) अथवा प्रत्यक्ष करारनामा करतेवेळी लागू असलेला शासनाचा प्रचलित दर अथवा भाववाढ निर्देशांक (Cost Inflation Index) विचारात घेवून यापैकी जो जास्त असेल त्या दराने सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च शासनाकडे करारनामा करण्यापूर्वी जमा करण्यात यावा. पाणी आरक्षणापोटी प्राप्त होणाऱ्या रकमा ह्या शासनाच्या एकत्रीत निधीमध्ये जमा करणे आवश्यक राहिल. या पाणी आरक्षणामुळे सिंचन कपातीपोटी प्राप्त झालेली सिंचन पुनःस्थापना खर्चाची रक्कम ही त्याच प्रकल्पाचे सिंचन क्षेत्र पुनःस्थापित करण्याबाबतच्या योजनेकरिता वापरण्यात यावी. तथापि ग्रामपंचायती अर्थिकदृष्ट्या सक्षम नसल्याने त्यांच्याकडून सिंचन पुनःस्थापनेचा खर्च घेण्यात येऊ नये.

२) सध्याचे औद्योगिक /घरगुती पाणीपट्टीचे दर पाहता भांडवली अंशदान न घेता, औद्योगिक/घरगुती दराने पाणी पुरवठा करणे शासनाचे हिताचे आहे. यामुळे संस्थेकडून भांडवली अंशदान न घेता शासनाच्या प्रचलित औद्योगिक/घरगुती दराने पाणीपट्टी आगाऊ वसूल करण्यात यावी.

३) संस्थेने पाणी मोजमाप करण्याचे दृष्टीने जलमापन यंत्र (Water Meter) बसविणे आवश्यक आहे. औद्योगिक /घरगुती पाणी वापराकरिता शासनाच्या प्रचलित दराने पाणीपट्टी वसूल करावी.

४) सर्वसाधारणपणे लघु पाटबंधारे प्रकल्पाचे नियोजन हे आठ महिन्यांकरीता असते. यामुळे उन्हाळ्यामध्ये अशा प्रकल्पाचे पाणी आटते (अजिबात पाणी नसते). त्यामुळे अपवादात्मक परिस्थितीत पाणीपुरवठा योजनांस इतर कोणताही पाणी स्रोत उपलब्ध नसल्यास त्यास मंजुरी देण्यात येते. तथापि, अशा मंजुरी दिलेल्या पाणीपुरवठा योजनेस उन्हाळ्यामध्ये पाणी मिळेलच याची शाश्वती देता येत नाही. याकरिता आवश्यक तो साठा संस्थेने करणे गरजेचे आहे.

५) संस्थेने आपत्कालीन परिस्थितीत स्वतःची पर्यायी व्यवस्था करावी. उद्धव ठिकाणी पाण्याअभावी किंवा आपत्कालीन परिस्थितीत संस्थेस पाण्याची गरज भागविण्यासाठी ६० दिवस पाणी पुरेल इतक्या क्षमतेचा साठवण तलाव स्वखर्चाने बांधावा. तसेच या कालावधीत पाणी उपलब्ध नसल्यास जलसंपदा विभागाची कोणतीही जबाबदारी राहणार नाही.

६) बहुतेक उद्योग/पाणी पुरवठा योजना सुरू करण्यास आरंभ काळ (Gestation Period) लागतो. सर्वसाधारणपणे या कालावधीत संस्था करारनामा करण्यास टाळते अथवा संस्थेसोबत बिगरसिंचन करारनामा केला असला तरीही शासनास कोणतीही पाणीपट्टी प्राप्त होत नाही. तथापि संस्थेने पाणी आरक्षण केलेले असल्यामुळे त्यांच्याकडून पाणीवापर होत नसूनही ते इतर अर्जदारांना सुद्धा देणे शक्य होत नाही. यामुळे शासनास मोठ्या महसुलास मुकावे लागते, ही बाब विचारात घेता, अशा पाणी आरक्षण प्रस्तावास मान्यता देतांना, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई यांनी महाराष्ट्र राज्यासाठी ठोक पाणी प्रशुल्क निकष, भाग ३ मधील परिच्छेद १३.४ (पाच) मध्ये नमूद केल्यानुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

जलसंपदा विभागाशी करारनामा करतांना बिगर सिंचन पाणी वापरकर्ते अंतिम पाणी मागणी प्रमाणे टप्प्याटप्प्याने पाणी वापर करण्याचे नियोजन नमूद करू शकतील. अंतिम पाणी मागणी प्रमाणे पुरवठा सुरू होईपर्यंत वर्षनिहाय खालीलप्रमाणे आकारणी करण्यात येईल.

अ) टप्प्यानुसार ठरवून घेतलेल्या प्रमाणात पाणीवापर असल्यास लागू दराने आकारणी.

ब) टप्प्यानुसार ठरवून घेतलेल्या पाणीवापरापेक्षा + १०% पाणी वापर(अधिक/कमी) झाल्यास, फरकाच्या वापरास दंडनीय दर लागू दराच्या १.५ पट.

क)उर्वरित प्रमाणाकरिता म्हणजे अंतिम नियोजित पाणी वापर वजा टप्प्यानुसार नियोजित पाणी वापराकरिता, बांधिलकी/लेखबद्ध आकार लागू दराच्या ५ टक्के वार्षिक दराने आकारण्यात येईल.

७) संस्थेने सांडपाण्यावर शुध्दीकरण प्रक्रिया करणारी यंत्रणा बसवावी. तसेच या बाबतच्या सविस्तर प्रस्तावाची माहिती जलसंपदा/पर्यावरण विभागास विहित कालावधीत म्हणजेच करारनामा करतेवेळी देणे आवश्यक आहे. अन्यथा पाणी आरक्षण रद्द होईल.

८) औद्योगिक संस्थांना वाटप केलेल्या पाण्यावर अवलंबून राहणे कमी करण्यासाठी तसेच पुनर्प्रक्रियेस व पुनर्वापरास चालना देण्यासाठी, संस्थांनी केलेल्या मुळ पाणी मागणीमध्ये (औद्योगिक) २० टक्के पाणी कमी करण्यात येत आहे व ही कमी केलेल्या पाण्याची तूट संबंधित अभिकरणाने पुनर्वापराद्वारे भरून काढावी.

९) शासन निर्णय क्र. पापव-२०१३/(प्र.क्र.४६६/२०१३)/सि.व्य (महसूल) दि. १२/११/२०१३ मधील अटींचे पालन करणे पाणी वापरकर्त्यांना बंधनकारक राहील.

१०) संस्थेस प्रथम पाणी वापर करण्यास परवानगीचे इरादापत्र (लेटर ऑफ इंटेन्ट) देण्यात यावे व करारनामा करण्याकरीता ३ महिन्यांची मुदत ठेवावी. करारनामा झाल्यानंतरच प्रत्यक्ष पाणी परवाना दिल्याचे ग्राह्य मानण्यात येईल. संस्थेने सदर करारनामा विहित मुदतीत (३ महिन्यांच्या आत) न केल्यास संस्थेचे पाणी आरक्षण आपोआप रद्द होईल.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ३४३/२०१३/व्यय-१२, दिनांक १४/११/२०१३ अनुसार प्राप्त झालेल्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०२२०१६५४२२८५२७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(न. दौ. सहारे)

शासनाचे अवर सचिव

प्रत,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव.
२. मा. मुख्यमंत्र्यांचे सचिव.
३. मा. उपमुख्यमंत्र्यांचे सचिव.
४. सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव.
५. सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
६. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
७. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-१, महाराष्ट्र, मुंबई.
८. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
९. महालेखापाल (लेखापरिक्षा)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
१०. मा. अध्यक्ष/उपाध्यक्ष, विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
११. मा. सभापती/उपसभापती, विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई.
१२. मा. विरोधी पक्षनेते, विधानसभा, मुंबई यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई.
१३. मा. विरोधी पक्षनेते, विधानपरिषद, मुंबई यांचे कार्यालय, विधानभवन, मुंबई.
१४. सचिव, महाराष्ट्र जलसंपत्ती नियमन प्राधिकरण, मुंबई.
१५. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

१६. वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१७. सर्व मंत्रालयीन विभाग.
१८. प्रधान सचिव (जलसंपदा), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१९. प्रधान सचिव (जसंव्य व लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२०. सर्व मुख्य अभियंता व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२१. सर्व सहसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२२. सर्व उपसचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२३. सर्व अवर सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२४. सर्व कक्ष अधिकारी, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२५. सर्व कार्यकारी संचालक, जलसंपदा विभाग.
२६. सर्व महासंचालक, जलसंपदा विभाग.
२७. सर्व मुख्य अभियंता, जलसंपदा विभाग.
२८. सर्व अधीक्षक अभियंता, जलसंपदा विभाग.
२९. निवडनस्ती कार्यासन सिंव्यधोरण.